

Ove Rasmussen:

Jysk Ordbog – en 70-årig med fremtid i

Den 19. december 1932 så et nyt institut dagens lys på det dengang kun 4 år gamle Aarhus Universitet: Institut for Jysk Sprog- og Kulturforskning – for nemheds skyld også: Jysk Institut. Vi kan altså i år fejre 70 års fødselsdag.

Professor Peter Skautrup

Initiativtageren var docent, senere professor Peter Skautrup (1896-1982). Instituttets hovedformål blev at udgive et sprogligt-kulturhistorisk tidsskrift og indsamle materiale til en ordbog over de jyske dialekter. Starten blev finansieret ved at 17 stiftere hver indskød 100 kr. Institutlokale fandtes ikke, men efter at have anskaffet stempel og brev-papir gik Skautrup straks i gang med arbejdet.

Med museumsforstander H. P. Hansen, Herning, som medredaktør udsendte Skautrup allerede i 1932 første hæfte af det nye tidsskrift *Sprog og Kultur*. Det blev i de følgende 46 år til i alt 27 bind. Såvel tidsskriftets

som instituttets navn illustrerer, at det for sprogforskeren Skautrup altid var vigtigt at se sammenhængen mellem sproget og den kultur, sproget er en afspejling af.

Men det blev instituttets andet hovedformål, indsamling af materiale til en jysk ordbog, der kom til at betyde mest for det nye institut – og som er emnet for denne artikel. Til denne del af arbejdet modtog Skautrup fra starten 800 kr. årligt fra Carlsbergfondet, og hovedparten af midlerne blev brugt på kontakten med en række interesserede lægfolk, der var i stand til at optegne deres dialekt i lydskrift.¹

Jysk Ordbogs første år

Indsamlingen af nyt ordbogsmateriale skete gennem de første ca. 20 år hovedsagelig ved, at Skautrup modtog optegnelser fra de nævnte lægfolk – ofte nedskrevet på standardsedler, der efter at være forsynet med en opslagsform kunne indgå direkte i ordbogens kartotek. Fra denne tid stammer større enkeltoptegnelser (senere kaldt 'punktoptegnelser') fra Vendsyssel (ved lærer Laurits Thura Obel), fra Himmerland (ved bankdirektør Th. Thomsen), fra Mors (ved lærer A.C. Skyum og læge Jens Lund), fra Midtøstjylland (ved forretningsfører R.P. Randløv) og fra Sydvestjylland (ved lærer J.K. Nielsen). Optegnelserne, der for hvert område omfattede 20.000–30.000 sedler, forelå i lydskrift af forskellig kvalitet og finhedsgrad og i nogle tilfælde med selvkonstruerede tegn.

De sparsomme bevillinger strakte ikke til ansættelse af personale. Først i 1946 blev der givet bevilling til ansættelse af en videnskabelig assistent, cand. mag. Niels Åge Nielsen, som ud over ordbogsarbejdet skulle assistere professor Skautrup i dennes øvrige arbejdsopgaver, bl.a. arbejdet med *Det danske sprogs historie* (bind 1–4, 1943–1968). Midt i 50'erne fungerede Kristian Ringgaard i stillingen, indtil han 1959 blev amanuensis ved Institut for Nordisk Sprog og Litteratur. Derpå stod ordbogsarbejdet igen uden bevilling til en fast medarbejder.

Til trods for den sparsomme bemanning var der dog omkring 1950 opbygget et ordbogskartotek på ca. 150.000 sedler. Men fra visse områder havde man kun sparsomme eller slet ingen optegnelser i god lydskrift. På dette tidspunkt var flere yngre filologer blevet interesseret i arbejdet med dialekterne, så kunne der blot skaffes bevillinger, var det nu muligt at sende kvalificerede medarbejdere ud på optegnelse.

I 1952 udarbejdede Niels Åge Nielsen en samlet plan for det videre indsamlingsarbejde, og på grundlag heraf ansøgte Skautrup

¹ Disse tidligste optegnere er omtalt i en artikel af Skautrup selv i *Sprog og Kultur* bd. XXVII s. 61 ff.

Statens Humanistiske Videnskabsfond om bevillinger til et 5-årigt projekt, omfattende dels optegnelser fra de dårligt belyste egne, dels udskrift til ordbogskartoteket af trykte kilder og manuskripter. Ansøgningen resulterede i en bevilling på ca 30.000 kr. årligt i perioden 1953–1958.

Fra Videnskabsfondens side lagde man især vægt på optegnelsesarbejdet, og det førte i bevillingsperioden til omfattende optegnelser fra Vendsyssel og Læsø (ved Arne Espegaard), fra Thy (ved Niels Åge Nielsen), fra Himmerland (ved Kristian Ringgaard og Kristine Århammer), fra Djursland (ved Helge Laursen), fra Mols og Anholt (ved Niels Åge Nielsen), fra Sydøstjylland (ved Kristian Ringgaard og Hans Veirup), fra Sydvestjylland (ved Kristian Ringgaard), samt fra det sydvestligste Sønderjylland og Rømø (ved Peter Jeppesen). For Sønderjyllands vedkommende forelå der allerede omfattende optegnelser foretaget af Udvalg for Folkemaal (det nuværende Institut for Dansk Dialektforskning ved Københavns Universitet).

Udskrift på sedler af det optegnede (og i begrænset omfang også af trykte og ældre utrykte kilder) gav en årlig tilvækst på omkring 100.000 sedler til ordbogsarkivet. Efter Skautrups optimistiske plan skulle man nu bruge 2 år på at forberede materialet til redaktion, og så skulle redaktionen gå i gang. Ved en statusopgørelse i 1957 måtte det imidlertid konstateres, at vi endnu manglede at udskrive mange ældre, centrale kilder. Dertil kom et ønske om at få kopieret store jyske sedelsamlinger fra Institut for Dansk Dialektforskning, så de blev lettilgængelige under den kommende redaktion.

Det stod også efterhånden klart, at de relativt få store 'punkt-optegnelser' ikke gav information nok om den geografiske udbredelse af de enkelte dialektord, udtaleformer, betydninger etc. Skulle vi kunne udtale os blot nogenlunde præcist herom, måtte vi have langt flere oplysninger at bygge på end de hidtil tilvejebragte. Allerede i begyndelsen af 1950'erne havde man derfor – efter svensk mønster og med Niels Åge Nielsen som initiativtager – forsøgt at komme i forbindelse med et større antal frivillige meddelere.² Og i løbet af få år var det lykkedes at opbygge et meddelernet på omkring 500 ældre dialekttalende, der 3-4 gange årligt besvarede spørgelister udsendt af instituttet. Meddelerne gengav deres dialekt så godt som muligt, uden anven-

² Jf. Niels Åge Nielsens omtale af denne avis-kampagne i *Ord & Sag* 2 (1982) s. 10 (med gengivelse af den først udsendte og i lokalaviser trykte spørgeliste).

delse af en egentlig lydskrift; men med støtte i lydskrevne optegnelser fra samme egne er det normalt let at fortolke meddelernes gengivelse af udtalen, bortset fra rent accentuelle forhold.

Interessen for at medvirke som meddeler aftog ikke med årene og efter en ny kampagne omkring 1970 nåede antallet af meddelere op på knap 800. I alt har vi gennem årene fået hjælp af mellem 3.000 og 4.000, hvoraf mange har suppleret deres besvarelser med egne optegnelser. Ad denne vej er der indsamlet et uhyre omfattende og vigtigt materiale, som for hele det centrale ordforråds vedkommende muliggør ret præcise dialektgeografiske oplysninger i Jysk Ordbog.

Nået til slutningen af Videnskabsfondens bevillingsperiode, i 1957, stod man i den situation, at mange kilder stadig manglede at blive udskrevet til ordbogskartoteket, ligesom de indtil da indkomne spørgelistebesvarelser i det store og hele var uudnyttede. Med vanlig optimisme opstiller Skautrup da (i 25-året for instituttets oprettelse) en treårsplan: I løbet af årene 1958–60 skal resten af kilderne udskrives på sedler og spørgelistebesvarelserne udnyttes til udarbejdelse af kort eller udskrives på sedler – hvorefter den egentlige redaktion skal påbegyndes. Planen forudsætter en bevilling på 40.000 kr pr. år. På det tidspunkt er midlerne i Aarhus Universitets Forskningsfond blevet så store, at Skautrup fra denne fond får bevilget halvdelen af det ansøgte, mens Videnskabsfonden bevilger den anden halvdel.

I de følgende år forøges seddelsamlingen kraftigt, dels ved udskrift af optegnelser, litteratur etc., dels ved kopiering af de jyske seddelsamlinger på Institut for Dansk Dialektforskning. Og tilvæksten til seddelsamlingen vokser år for år: i 1958 indgik der således 120.000 sedler, i 1959 130.000 og i 1960 hele 200.000.

Men treårsplanen holdt ikke – af flere grunde. Dels blev vi opmærksomme på flere relevante manuskripter i fremmede samlinger, ligesom der til stadighed udkom ny litteratur, som burde udnyttes. Dels tillagde vi spørgelistematerialet større og større værdi for ordbogen, så at der måtte udsendes et stigende antal lister til et stigende antal meddelere; det indkomne materiale blev skrevet ud i hånden i lister, hvorefter enkelte former etc. manuelt kunne stemples ind på et sognekort med forskellige sigler for ens eller nært relaterede former – et arbejde der lagde beslag på mange arbejdstimer.

Støtten fra de to fonde fortsatte imidlertid de følgende år, og de årlige bevillinger var i 1973 vokset til 135.000 kr. fra hver fond. I årene

efter 1973 skrumpede bevillingerne fra Aarhus Universitets Forskningsfond dog ind – formentlig under påvirkning af studenteroprørets marxistiske ideologi, der ikke anerkendte ordbogsarbejdet som 'forskning for folket'. Til gengæld var der i 1969 på finansloven optaget en amanuensisstilling til Jysk Institut; den ansatte (denne artikels forfatter) skulle ifølge ansøgningen "bearbejde det indkomne og indkommende materiale videnskabeligt, samt ikke mindst udvide og intensivere indsamlingsarbejdet".

Redaktionen påbegyndes

Arbejdet med udskrivning af de manglende kilder fortsatte ufortrødent op gennem 1960'erne, men jævnsides hermed blev selve redaktionen forberedt. I universitetets årsberetning for 1962–63 oplyser instituttet således, at "redaktionen af ordbogen er blevet tilrettelagt ved talrige redaktionsmøder, og en prøveredaktion er påbegyndt". I det redaktionsforberedende arbejde deltog foruden Skautrup selv professorerne Niels Åge Nielsen og Kristian Ringgaard, afdelingsleder Hans Veirup, amanuenserne Mette Kunøe og Ove Rasmussen samt cand.phil. Viggo Sørensen.

Skautrup havde i årene 1924–28 redigeret 978 spalter af vor store nationalordbog, Ordbog over det Danske Sprog. Han var således fortrolig med ordbogsredaktion, men materialet til Jysk Ordbog bød på mange ny problemer. Det lå fast, at ordbogen skulle registrere de jyske dialekters ordforråd efter ca. 1700, altså også rigssprogsord. Men skulle man også medtage ord, som man havde en formodning om ikke havde været gangbare i en dialekttalendes sprog, selv om de optrådte i ældre jyske kilder? Og skulle man medtage ord som *afbetaling*, der i materialet nok forelå optegnet i en dialektal udtale, men som uden tvivl først i nyere tid var blevet en del af en dialekttalendes ordforråd? Og hvad med udtaleangivelserne: Skulle mange forskellige lydskrifter smeltes sammen til én; skulle lydskrifter med særtegn for meget fine lydnuancer forgroves; og hvordan gjorde man det på forsvarlig vis? Skulle en udtalevariant optegnet efter en enkelt dialekttalende medtages i ordbogen?

Sådanne emner blev drøftet på redaktionsmøder op gennem 1960'erne, ligesom man på møderne kritisk gennemgik den ovennævnte prøveredaktion, der for størstedelens vedkommende blev vare-

^{ål·ste? al ål·ste's 'olstrup (L)} ³⁰
alsted adv ölste? al ölste's Vends (F);
ål·ste Vends (Sjællæst. 147) Tvis; 'ål·ste· q
'öl·ste? drumminglund;
ålstøj Råbjerg; 'ål·ste? q ålste Borglum;
ål·stør Vestj (F. I. 10);
videre former som öl støj's Hild (F);
'ål·støj's Torsted; aaltestejed Lindum;
oltesteiet Herrom (Matzen ca 1825); alstøj Kwong.

....

(sy uden for vends og thy)
2) 'allid· Vends (F) Hild (F).

alsted adv.

Aa no Faaval, Lahs! komme Do døj Vej,
 saa si ej te vott, Do skal aalsteh væ
 valkommen.

By mi farvel, Ruds, kommer du den vej, så
se ind til os, du skal altid vær velkommen.

16.

CJRLund.TN.

1221 Understed

Skautrups håndskrevne redaktionssedler til artiklen *alsted*. Øverst starten af redigeringen for udtalen med tilføjelser og rettelser; en besværlig skriveproces, der lettedes enormt ved overgangen til edb.

I midten ses en seddel der indleder betydning 2, og som efterfølges af flere citater fra ordbogskartoteket, bl.a. det viste citat fra C.J.R. Lund *To noveller* (med Skautrups håndskrevne oversættelse af citatet).

taget af Skautrup. I løbet af dette årti blev redaktionsreglerne udarbejdet i maskinskrevet form, og i 1965 tryktes hæftet *Jysk Ordbog – Kilder og forkortelser m.m.*, der tillige gav en kort orientering om ordbogens lydskrift og en række omsætningstabeller for de vigtigste lydskriftssystemer. Første hæfte af ordbogen lod imidlertid vente på sig, hvilket bl.a. skyldtes rent tekniske forhold.

Den redaktionelle tekst blev dengang håndskrevet på sedler, med indstukne citatsedler fra ordbogskartoteket, hvorefter en kontorist overførte det hele til maskinskrift. Jysk Institut havde i 1965 fået bevilling til en elektrisk skrivemaskine med to tastaturer (hvoraf det ene indeholdt alle ordbogens lydskrifttegn) og en vogn, der bevægede sig over begge tastaturer og standsede på det rette sted på linjen, når man skiftede tastatur. Et fantastisk teknisk fremskridt! Efter korrekturlæsning (og besværlige rettelser af fejl, som var hyppige i den vanskelige lydskrift), kunne manuskriptet gå til trykning, hvor problemerne med skriften skulle vise sig at være endnu større! Satsen viste sig at være så vanskelig, at vi måtte gennem 6 korrekturer, før der kunne gives grønt lys for trykning.

Endelig i 1970 udkom så første hæfte af ordbogen omfattende afsnittet A-ael, redigeret af Skautrup. De yngre redaktører tvivlede på, at ordbogen kunne gennemføres i den valgte form: dels ville den fylde et meget stort antal bind og altså blive overordentlig bekostelig, dels ville brugere få svært ved at skaffe sig overblik over de mange detaljerede udtale- og betydningsnuancer. Denne skepsis gik ikke godt i spænd med Skautrups optimisme og iver efter at komme videre, men det lykkedes dog at overtale ham til på første hæftes omslag at kalde det *Prøvehæfte*.

Skautrup var på dette tidspunkt 74 år gammel og arbejdede ivrigt videre, selv om det stod klart, at ordbogen ikke ville blive færdig i hans levetid – med det omfang, materialet efterhånden havde fået. I de følgende år frem til 1979 lykkedes det at udgive yderligere 3 hæfter (med *ankel* som sidste ord), for de allerfleste spalters vedkommende med Skautrup som redaktør. Trykningen af hæfte 4 (64 sider) kostede godt 83.000 kr., jf. at månedslønnen for en videnskabelig medarbejder var ca. 8.000 kr. Hvis man skulle gøre sig håb om at fastholde de medvirkende redaktører, på et tidspunkt hvor bevillingerne til ordbogen var usikre, måtte den videre trykning nødvendigvis stilles i bero.

Krisetider

Som nævnt skrumpede bevillingerne fra Aarhus Universitets Forskningsfond ind i årene efter 1973. Værre var det, at Statens Humanistiske Forskningsråd (der havde afløst Videnskabsfonden) i 1974 gjorde det klart, at rådet ikke kunne finansiere en redaktion af ordbogen, som tydeligvis ville komme til at strække sig over adskillige år.

På dette tidspunkt manglede der stadig udskrivning af flere vigtige kilder. I marts 1975 sender instituttet en omfattende redegørelse (på 36 sider + bilag) til Forskningsrådet, hvori det skønnes, at de højst prioriterede kilder kan udskrives i løbet af årene 1975/76-1981/82, hvis redaktionen i mellemtiden sættes på vågeblus. Rådet indvilger i at forlænge støtten til en afsluttende materialeopsamling, men mod slutningen af 1970'erne stod det helt klart, at Forskningsrådets støtte derefter ville ophøre, og i februar 1980 meddeler rådet: "Efter udgangen af juni 1980 vil det ikke være muligt for rådet at yde væsentlig støtte til projektet i dets nuværende omfang og med dets hidtidige målsætning".

Jysk Ordbog var imidlertid ikke det eneste ordbogsprojekt, der led under trange økonomiske vilkår, og forskningsrådet foreslog derfor allerede i november 1976 Ministeriet for kulturelle anliggender at nedsætte et udvalg "med den opgave at fremsætte forslag til en løsning af det problemkompleks, som ordbøgerne under ét udgør". I oktober 1977 nedsatte ministeriet så et ordbogsudvalg med 6 medlemmer med opgaven "at fremkomme med forslag til en koordinering og prioritering af arbejdet med ordbogsprojekter, der er under udarbejdelse ... samt i særdeleshed at overveje og fremkomme med forslag til disse projekters finansiering". Efter 20 møder og besøg på flere af de omhandlede ordbøger afgav udvalget omsider i december 1982 en tredelt betænkning, der efter høring på universiteter etc. blev arkiveret – uden at have løst et eneste problem for de berørte ordbøger!

Netop af frygt for, at det særdeles langsomme udvalgsarbejde skulle ende sådan, havde vi i mellemtiden set os om efter andre finansieringsmuligheder, så vi kunne fastholde et par af de yngre ordbogsmedarbejdere, indtil en mere varig løsning forhåbentlig dukkede op. I februar 1978 havde jeg lejlighed til at drøfte situationen med amtsborgmesteren for Århus amt, Robert Svane Hansen, der var villig til over for de 6 andre jyske amter at være fortaler for en jysk støtte til ordbø-

gen. En ansøgning til de jyske amtskommuner blev afsendt i april, og i de følgende måneder indløb 7 glædelige meddelelser om midlertidig støtte. Amtsstøtten kom til at løbe over en 6-årig periode og udgjorde i alt godt 1.3 mio. kr.

Takket være en hyppig og positiv presseomtale i disse år blev flere folketingspolitikere opmærksomme på vore problemer. I kraft af velvilje fra politisk hold opnåede vi således i forlængelse af amtsbevillingerne i årene 1984-86 bevillinger på godt 500.000 fra kultur- og undervisningsministeriets tipsmidler, så de to redaktører Viggo Sørensen og Torben Arboe kunne fastholdes, indtil vi endelig i 1987 over finansloven fik bevilget 2 faste stillinger.

Frem til 1981-82 havde stort set alle kræfter været brugt på udskrift af manglende kilder. Kun Skautrup fortsatte redaktionsarbejdet og havde ved sin død i 1982 afsluttet redaktionen af bogstav A efter den hidtidige redaktionspraksis.

Sammenholder man omfanget af de indtil da trykte 4 hæfter med Ordbog over det Danske Sprog 27 bind, ville Jysk Ordbog komme op på ca. 22 bind. Med trykprisen for hæfte 4 i erindring var det – midt i den uoverskuelige økonomiske situation – svært at forestille sig, at der kunne skaffes midler til fortsat trykning. På dette tidspunkt var edb-udviklingen desuden så fremskreden, at det var nærliggende at overveje andre, mere økonomiske publikationsformer.

Omfanget kunne måske også reduceres – endda til fordel for det store flertal af brugere? Overvejelserne herom var startet i 1980, og da vi i 1981 påbegyndte redaktionen af bogstav B, blev fremstillingen forenklet i flere henseender. Når dette var muligt og videnskabeligt forsvarligt, skyldes det paradoksalt nok grundmaterialets vækst i mellemtiden (fra ca. 2 mio. sedler ved prøveredaktionens start til nu ca. 3 mio. + råkort fra spørgelisteudskriften repræsenterende et næsten lige så stort antal informationer). Takket være det tættere net af oplysninger var det nu muligt i mange tilfælde at give sammenfattende oplysninger om udbredelse, betydning etc., hvor man tidligere var henvist til at opregne eksempler. Lydskriften blev også forenklet, ligesom brugen af citater blev reduceret og nyindlånte ord fra rigssproget blev kort afhandlet eller helt udeladt.³

³ Læs mere om disse – og andre tilsvarende – redaktionelle forenklinger i *Jysk Ordbogs præsentationshæfte* (1991) s. 9–12.

Edb-tider

Da instituttet fik de 2 nye videnskabelige stillinger i 1987 (og antallet af fuldtidsbeskæftigede redaktører dermed blev forøget til 3), er den nye redaktionspraksis indarbejdet, og redaktionen er nået et godt stykke ind i bogstav B. Året 1987 blev også på anden måde et godt år for ordbogen, idet vi fra en privat familiefond modtog bevilling til anskaffelse af edb-udstyr, så hver mand fik en computer, alle forbundne i et lokalt netværk. En enkel dråbe malurt fulgte dog med: under installeringen af netværket dryssede der asbestholdigt materiale ned fra flossede loftsplader, og efter pålæg fra arbejdstilsynet blev der iværksat renovering af vore lokaler og asbestrengøring af alt inventar. Det betød at samlinger etc. stod nedpakket i flere måneder.

I løbet af 1987 opnåede medarbejderne fortrolighed med at redigere i et tekstbehandlingsprogram; der var forinden udviklet en skrift med de nødvendige lydtegn og andre redaktionelle tegn, og der blev udarbejdet en tekstformattering, som muliggjorde tekstfilernes senere overførelse til en database. En beklagelig omkostning ved overgangen til edb var, at det hidtil redigerede også skulle omsættes til tekstfiler, og at afsnit A oven i købet skulle delvis omredigeres efter den nye redaktionspraksis.

Edb-anskaffelserne gav gevinst på endnu et område. Udnyttelsen af materialet i spørgelistebesvarelserne foregik som nævnt manuelt og som regel ved studentermedhjælpere og kontorister; arbejdet var tidkrævende, og redaktørerne måtte undertiden selv gennemgå besvarelser, der var relevante for deres redaktionsafsnit. Fra nu af blev besvarelserne tastet ind i en database, hvor man kunne søge de former etc., man ønskede kortlagt, og overføre dem til et kortlægningsprogram, vi i 1987-88 fik udarbejdet af Peter Frost-Olsen.⁴

I redaktionel henseende blev 1987 ikke noget produktivt år, men gevinsten ved edb-anskaffelsen viste sig hurtigt de følgende år, hvor redaktionstempoet steg kraftigt. Med redigering direkte på computeren kunne maskinskrivning og korrekturer spares, ligesom en evt. trykning nu ikke længere ville kræve en sats på trykkeriet. Men var trykning overhovedet hensigtsmæssig nu?

⁴ Jf. Suzanne Dohm Pedersen: Nye tider, nye skikke – om edb og dialektgeografi i *Ord & Sag* 8 (1988) s. 13 ff.

I løbet af 90'erne fik flere og flere adgang til internettet, og det var nærliggende at overveje en publikation via nettet. Med en netpublikation ville vi få mulighed for løbende opdatering (og kunne altså undgå de obligatoriske, men sjældent benyttede supplementsbind). Vi kunne også via linkning gøre det lettere at lede brugere frem til synonymer etc., der kunne supplere oplysningerne om det ord, de slog op. Og sidst men ikke mindst: omkostningerne ved at forsyne ordbogen med farvelagte kort over udtale og udbredelse ville blive minimale. Netop for en dialektordbog er det en fordel at kunne frådse med kort, der langt bedre oplyser brugeren om geografisk udbredelse, end det kan gøres ved opremsning af geografiske områder.⁵

I 1997 opnåede vi bevillinger til den planlægning, der nødvendigvis må gå forud for en netpublicering, men først i år 2000 lykkedes det med UNI·C som udvikler at bringe første del af ordbogen på nettet. I dag ligger afsnit A-G på nettet, og redaktionen af H er påbegyndt. Det publicerede afsnit omfatter som tekstfil 4.733 spalter, hvortil kommer 396 udtalekort og 1751 mindre kort i spaltebredde over dialektale ords og betydningers udbredelse – samlet hvad der i bogtryk ville svare til ca. 3.200 sider.

Tæt på de 70 har Jysk Ordbog krænget traditionen af sig, møder nu sine brugere på tidens præmisser – og bliver brugt! Vi kan registrere ca. 80 opslag dagligt i netordbogen, modtager massevis af e-mails med spørgsmål om jysk og overvejer indgående, hvordan vi kan effektivisere ordbogens brugerflade yderligere.

Når det har taget så mange år at komme hertil, er årsagerne flere.

For det første er der undervejs anvendt megen tid på indsamling, og det er kræfter, som bestemt ikke er spildt, for var dette arbejde ikke blevet udført i tide, kunne det aldrig indhentes!

For det andet har ordbogsarbejdet frem til 1987 været sparsomt bemandet, stort set kun med timelønnet studentermedhjælp og med videnskabelige medarbejdere, hvis indsats var delvis ulønnet. Dog har vi fra midten af 70'erne og frem til år 2000 via diverse beskæftigelsesordninger haft uvurderlig hjælp til ordning af seddelmateriale og udskrivning af spørgelister fra henved 100 personer (svarende til ca. 4 fuldtidsbeskæftigede personer i de ca. 25 år) – stort set uden andre udgifter for ordbogen end tid afsat til instruktion og administration.

For det tredje har sporskiftet i den redaktionelle praksis samt overgangen til edb og internetpublicering kostet tid, men denne tid er i det lange løb givet godt ud.

⁵ Jf. Viggo Sørensen: Kort og godt – om brugen af kortmateriale i Jysk Ordbog i *Ord & Sag* 17 (1997) s. 49 ff.

At projektet skulle blive så langstrakt, som det er blevet, havde Skautrup næppe drømt om i 1932, og nok heller ikke om, at værket ville blive så omfangsrigt – skønt biskop Henrik Gerner allerede i 1698 advarede Mathias Moth mod at medtage dialektord i sin planlagte danske ordbog, for indsamling og redaktion af disse "er ej én Mands Gerning, men mere vanskelig end man tror, i Særdeles om alle Dialekter skulde tilsættes ..., thi det vilde blive et meget stort Opus".⁶

Vanskeligheder har der da også været nok af i forbindelse med Jysk Ordbog. Alligevel har arbejdet med denne ordbog, hvoraf nu næsten en tredjedel er redigeret, været en glæde for alle medvirkende – en glæde der forstærkes af den store interesse, ordbogen gennem årene har mødt fra brede kredse af befolkningen og fra bevilgende instanser.

Fra reception på
instituttet oktober
2000 i anledning af
at første del af Jysk
Ordbog da var lagt
på nettet.

Viggo Sørensen demonstrerer netudgaven af Jysk Ordbog, sekunderet af UNI-C-medarbejderne Bengt Moss-Petersen (der udviklede netudgaven) og Søren Nipper.

Deltagerne kunne følge demonstrationen på et filmlærred.

⁶ Citeret efter *Sprog og Kultur* bd. X s. 56.